СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 112. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 16-го травня 1938. No. 112. Jersey City, N. J., Monday, May 16, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЛИШЕ СПІЛЬНІ ЗУСИЛЛЯ ПОБОРЮТЬ ДЕПРЕСІЮ

АТЛЯНТИК СИТІ. — Промовляючи перед конвенцією банкирів, президент „Федерал Резерв Борду", Еклес, сказав, що ми нині маємо не „застій", але таки поважну депресію, яка буде оставатися в нас довго, якщо всі суспільні шари і чинники разом не візьмуться до неї. За цю депресію він винуватив потрохи всіх: уряд, капітал і робітництво. Та при кінці говорив, що в засаді політика уряду є правильна. „Помп-праймінг" президента є потрібне. Великими витратами державних грошей можливо буде зрушити з місця цей застій.

РУЗВЕЛТ ВІДНОВЛЯЄ „РЕОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЗАКОНОПРОЕКТ".

ВАШИНГТОН. — Заохочений великою більшістю голосів, яка поперла його „помп-праймінг" у конгресі, а також заохочений тим, що в кількох стейтах вибрано наново кількох сенаторів, що стояли на плятформі „нового розділу", президент Рузвелт заповів, що небавом розпічне наново боротьбу за ухвалення „реорганізаційного законопроекту", на основі якого він дістане право поробити в адміністрації великі зміни. Як відомо, той законопроект пару місяців тому після довгої дебати в конгресі відкинено. Тоді дехто закидав президентові, що через той законопроект він фактично прямує до диктатури. Президент також заповів, що далі візьметься за те, щоби перейшов у конгресі законопроект про найнижчу заплату і найвищі години праці.

МЕКСИКО ЗІРВАЛО З АНГЛІЄЮ.

МЕКСИКО СИТІ. — В міжнародній політиці сталася важна подія, яка серед інших відносин моглаб довести до вибуху війни: мексиканський уряд зірвав дипльоматичні зносини з Англією внаслідок того, що Англія в дуже гострих словах домагалася звороту сконфіскованих у Мексику англійських нафтових компаній. Мексиканський уряд сподівається, що Англія не посміє виповісти війни Мексику, а то тому, що її від того охоронить Америка, на основі „доктрини Монра". Ця доктрина говорить, що европейські краї не повинні втручатися до американських країв. Але такий поступок Мексика поставив у дуже прикре положення саму Америку яка має теж клопіт з Мексиком за свої сконфісковані компанії.

ВИСТАВА ШТУКИ ПІД ОТВЕРТИМ НЕБОМ.

НЮ ЙОРК. — Біля чотири тисячі ріжних образів виставили під голим небом на сквері Вашингтона в Ню Йорку ріжні артисти в надії, що їм припаде бодай одна з маленьких нагород, призначених містом. Усі нагороди разом виносили двіста долярів. Серед кількох, що їм припали нагороди, є також український маляр Володимир Дідур.

НАРІКАЄ НА ЕМІГРАНТІВ.

НЮ ЙОРК. — Голова дослідної комісії злочинства серед еміґрантів, Магнус, гостро критикував еміґраційний закон Америки, на основі якого в останніх часах 50% більше іміґрантів віздить до Америки, а 50% менше злочинців депортують назад до европейських країв. Магнус також нарікав на це, що Америка дає чотиром міліонам чужих громадян державні підмоги, що булоб неможливе в ніякій іншій державі на світі.

ПРИЗД ЖИДІВ ДО АМЕРИКИ.

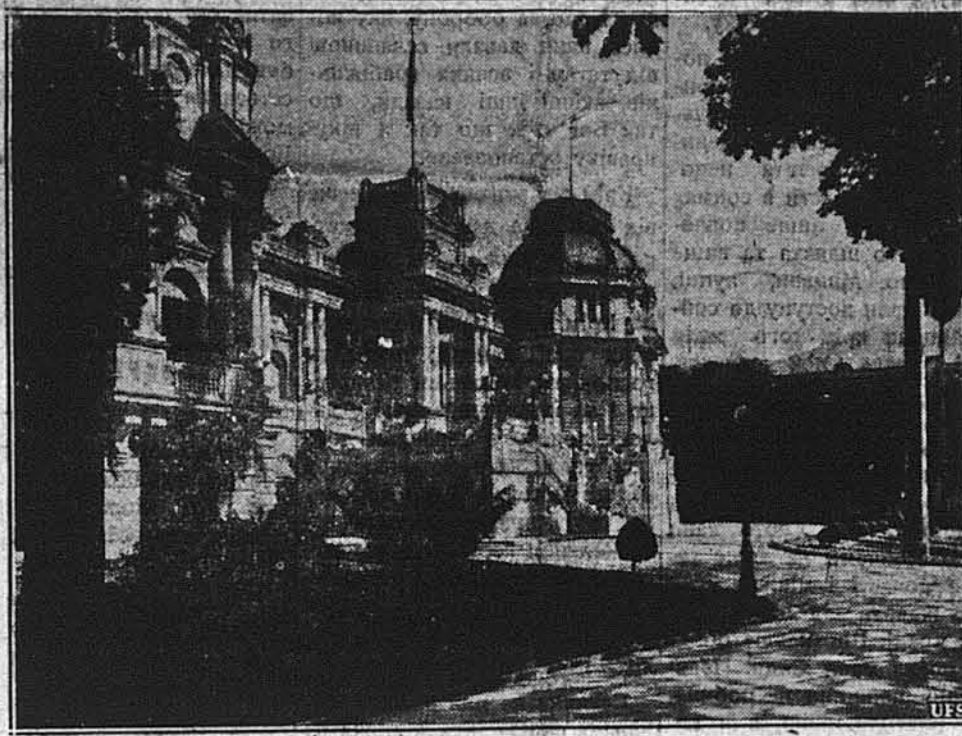
НЮ ЙОРК. — На кораблі „Мангетен" прибули до Ню Йорку 320 жидів, утікачів з Німеччини й Австрії. Вони приїхали сюди, щоби поселитись на стало. В трох останніх тижнях прибули до Америки на сталий побут 1,000 жидів.

ЖІНКИ „РЕВОЛЮЦІОНЕРКИ" У ВАШИНГТОНІ.

ВАШИНГТОН. — Як дальший крок жіночої „революції", розпочатої пару тижнів тому двома жінками в Софери, вибралася до Вашингтону делеґація, зложена з 50 жінок, які мали переконати вашингтонських політиків, що витрата державних грошей є нерозумна річ. Вони говорили з кількома сенаторами, що годилися з тим. Але деякі сенатори говорили, що жінки помиляються, бо тільки витратою державних грошей можна зрушити з місця теперішній бизнесовий застій.

ПРОВІРКА В ОРЕНДЖТАВНІ.

НЮ ЙОРК. — Пані Голсвит, одна з тих, що розпочали пару тижнів тому „жіночу революцію" проти витрати державних грошей, учувши про марнування харчів для безробітних в Оренджтавні, скоро там поїхала, щоби провірити справу на місці. Вона задумує витягнути цю справу на денне світло і нікого при тім не щадити. Покищо ствердила, що надмір харчів наплинав для безробітних тому, що попередній завідувач місцевим бюром помочі подав був до вищого бюра завеликий спис потреб.

СЦЕНА БРАЗИЛІЙСЬКОЇ РЕВОЛЬТИ.

Ця гарна палата, звана Ґванабара, сфіціяльна резиденція бразилійського диктатора Хетулія Варґаса, була сценою головної стрілянини підчас недавнього замаху на уряд з боку так званих інтеґралістів (бразилійських фашистів у зелених сорочках).

ПОПРАВКА ЗАКОНУ ПРО СВЯТКУВАННЯ НЕДІЛІ.

Сенат Канади перепустив через третє читання поправку закону про святкування неділі. Законопроект цілковито змінено від його первісного виду. Коли цей законопроект перейшов у упалаті послів, він назначував увязнення для директорів, суперінтендентів, або працедавців, що заставляють робітників до неконечної роботи в неділю. Сенат вичеркнув постанови про увязнення, а особисту відповідальність пересунув на корпорації і призначив для них за знехтування неділі грошеві кари до $2,000 за третю і пізніші провини.

НЮХАЛА МІМОЗУ...

Одна мешканка Варшави занедужала нагло на легені. Тому, що не вела вона товариського життя та з ніким не сходилася, важко було відгадати, відки набралася вона заразків недуги. Одначе згодом ось-що виявилося:

Ця добродійка дістала китицю мімози. Квіти стояли біля її ліжка. Вона часто нахилялася над фляконом і нюхала їх. У полудневій Франції, звідки в окремих плетених кошах висилають мімозу, поширилася саме ця небезпечна недуга легенів. Мабуть котрась із дівчат, що складали квіти, була хора на цю заразливу недугу й бактерії тієї недуги перейшли на квіти. Отже таким чином заразки небезпечної недуги примандрували на платках чарівного квіту аж до Польщі.

ПОВНА РУЇНА ПОМЕШКАНЬ У МОСКВІ.

„Красная Звезда" нарікає, що мешкальних домів старшин московського ґарнізону зовсім не консервують. Один з бльоків, що має 90 помешкань, взагалі не був ремонтований від 8 років. У зимі багато помешкань не опалювали, бо центральне огрівання зіпсувалося. На горішніх поверхах від двох років нема води. Не краще виглядає справа з іншими домами старшин червоної армії.

ЧУЖИНЕЦЬКИЙ МАЄТОК У КАНАДІ.

Увесь маєток Канади вартує коло 26 міліярдів долярів, та ввесь той маєток дійсно не належить до Канади. Коло 7 міліярдів долярів вложили у розбудову Канади Англія й Злучені Держави. Англія вложила на розбудову Канади понад 2 міліярди і 725 міліонів долярів, Злучені Держави коло 4 міліярди, а решту інші держави.

ПЕРЕЙШОВ З АЗІЇ ДО АМЕРИКИ.

Як відомо, Америка відмежована від Азії тільки вузькою морською протокою Берінґа. Азію й Америку розділяє тільки 54 милі моря. Та, як тепер показується, часом північна частина протоки зовсім замерзає, і з Азії до Америки можна пішки перейти. Капітан Макс Ґотчак, що живе в місцевості Новм в Алясці, каже, що він у березні 1913 року переїхав з Азії до Европи на санчатах, до яких були запряжені 16 псів.

НЕВИДАНИЙ СТРАЙК.

У палаті справедливости у Франції застрайкували урядовці архівів тому, що їм не підвищили платні. Страйк зорганізовано так, що два урядовці архіву обсадили бюрка з судовими актами і відмовлялись їх видавати. Такий невиданий окупаційний страйк викликав нечуваний хаос у судівництві.

ПАПУЗЯЧА ПОШЕСТЬ.

В останніх часах Відень зявзаний із ще одною сензацією: т. зв. папузячою пошестю, яка занепокоїла прилюдну опінію, тимбільше, що, як виявилося, занедужав на неї славний актор Тіміґ, який зовсім не мав папуги, тільки канарка. Здогадуються, що саме той канарок приніс із собою недугу, заразившись нею у крамниці зо звірятами.

Які є несамовиті нагоди заразитися папузячою пошестю — про це знають хіба лікарі або спеціялісти.

ФАТАЛЬНА ЗАБАВА У ПОЛІЦАЯ І ГРАБІЖНИКА.

У Честерфілд, Онт., 35 миль на південь від Отави, бавилися два хлопці, один 14, а другий 15-літній у поліцая і грабіжника. Оба хлопці засобились до тої забави у 22 каліброві рушниці. Згадана забава скінчилась для них нещасливо, бо 14-літній Е. Стейта опинився з 2 кулями в голові у шпиталі, де небаром помер, а другий буде відповідати за це перед судом для малолітних.

УБИВ СУСІДКУ ЗА СЛУХАННЯ РАДІЯ.

В Сен Савін під Трое у Франції 71-літній Й. Каве застрілив свою сусідку, 40-літню Г. Мійон, і сам скінчив самогубством. До вбивства дійшло по пекельній сварці старушка з сусідкою за те, що в ночі наставила радіоапарат і перешкодила йому спати.

ГОЛОВА БЕЗБОЖНИКІВ ЗБИРАЄ ГРОШІ НА ЦЕРКВУ.

В Орджонікідзе (бувший Владикавказ) трапився випадок, що кидає характеристичне світло на становище „безбожників" до накиненої їм урядом примусової діяльности. Отже голова крайового союзу безбожників, комсомолець Аріфулін, збирав потайки гроші на ремонт церкви, яку замкнулиб на випадок, якби державна комісія признала, що її стан „загрожує безпеці". Постійна вимога ремонту є — як відомо — одною з найбільш поширених форм переслідування церкви большевицьким урядом, що замикає церковні будинки, за найменшу дрібницю.

ЧЕТВЕРНЯТА В РУМУНІЇ.

В селі Караш у Банаті селянка Анна Бурдук привела на світ четвернята: двох хлопців і дві дівчинки. Мама і діти почуваються дотепер добре. Населення, явно цікавиться четвернятами. Громада подарувала їм площу на будову нового дому.

ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ РЕМІСНИКІВ, СЛУГ І ЗАРІБНИКІВ

ЛЬВІВ. — Іде зо всіх боків наступ на українське життя. Польська влада не дозволяє на його організацію ні у Львові ні на провінції, ставлячи змаганням до організації ріжні перешкоди, або розвязуючи існуючі організації. „Діло" (ч. 93) подає польською мовою зарядження польського старости в Заліщиках з 18. квітня 1938 р., яким припинено діяльність товариства українських ремісників, слуг і зарібників „Сила" в Заліщиках. Поліція забрала всі книги товариства, бібліотеку і готівку, а домівку опечатала. Це товариство є наскрізь аполітичне. Є воно тільки — українське.

ПОЛЬСЬКІ ГРОМИЛИ ПОПИСУЮТЬСЯ.

РАДЕХІВ (Галичина). — Вночі з 2 на 3 травня польські „герої" повибивали шиби в домах місцевих українців, як у д-ра Дуткевича, в директора Антона Малиняка й інших. Ушкоджено також „Народній Дім". У цілім повіті йде нагінка на все українське життя.

ПОЛЬЩАТЬ „КРЕСИ".

ЛЬВІВ. — Із звіту Товариства Школи людовей, що то від 47 років польщить українські землі, виходить, що та організація має в східній Галичині 485 кружків, 2,000 читалень, 967 світлиць і 85,324 членів. Заходами цього товариства дано в 1936 р. 16,793 відчитів і гутірок, 3,924 національні свята, 6,421 вистав і концертів і влаштовано 135 прогульок. Товариство має 651 людових домів і шкільних будинків та 250 площ, на яких стануть нові людові доми і школи. На ту акцію товариства зложила польська суспільність у 1936 р. 2,194,243 злоті. Тепер це товариство оперує ще більшими фондами, що їх дістає від польського уряду на його акцію на українських землях під Польщею.

ЩОДЕННИК НА ЗАКАРПАТТІ.

УЖГОРОД. — В дуже короткому часі зачне виходити в Ужгороді український щоденник. Видаватиме його спілка під протекторатом Першої Руської Центральної Народньої Ради. Членом спілки може стати кожний, хто вплатить пай у сумі 100 чеських корон.

„ВІДРОДЖЕННЯ" ПРИ ПРАЦІ.

ЛЬВІВ. — Відбулися загальні збори Українського Протиалькоголного і Протинікотинного Товариства „Відродження". Збори ствердили зріст алькоголізму на українських землях й осудили факт, що деякі українці беруться до торговлі алькоголем. Признали заслуги українського жіноцтва в боротьбі з алькогольними отрутами. Головою вибрано наново м-ра Ценка.

ЄПИСКОП ХОМИШИН У ВАРШАВІ.

ВАРШАВА. — Станиславівський греко-кат. епископ Григорій Хомишин був на авдієнції в польського премієра міністрів, ґен. Славой-Складковского.

ДІСТАНЕ СВОЄ БЕЗ ВІЙНИ.

ЛОНДОН. — Кажуть, що британський премієр Чемберлейн не криється з тим, що він ненавидить націстичний режім. Він заявляє, що націстична наука є цілком противна англійському духові. Але те не є перешкодою, щоб не йти йому Німеччині на такі далекі уступки, які можна назвати „посвятою", коли таким чином можна відвернути війну в Европі. Таке заявляє Чемберлейн і тим виправдує те, що Англія готова дати згоду на прилучення судетських німців у Чехословаччині до Німеччини, а далі ще й готова віддати Німеччині більшість її кольоній, що їх забрала підчас світової війни.

ВИТАЮТЬ НАЦІСТА.

ЛОНДОН. — До Лондону прибув із Чехословаччини націстичний провідник Конрад Генляйн. Берлін твердить, що він прибув до Лондону у приватному характері. Британське міністерство закордонних справ також твердить, що воно не має нічого до діла з Генляйном. А тимчасом часописи запевняють, що Генляйн прибув за згодою Берліну і британського уряду. Що так є, видно найкраще по тім, що йому влаштовують „лончі" й обіди, і то самі визначні політики. Це він переконав Чемберлейна, що з Чехословаччини не можна робити другої Швайцарії, та що краще буде, як судетський край відійде до Німеччини.

КРИТИКУВАВ ҐЕН. ФРАНКА.

ПАРИЖ. — Пишуть, що арештовано ґен. Хуана Яґе, найспосібнішого з помічників ґен. Франка. І то за те, що критикував ґен. Франка за бомбардування міст, як теж за те, що називає своїх противників боягузами і людьми здеморалізованими. Ґен. Яґе каже, що й противники виявляють хоробрість і ставлять сильний опір. Тому не треба себе вивищати тим, що обезцінюється противника. Бо це не є навіть розумно так робити.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БОРОТЬБА ЗА ДОПОМОГУ

По кількох поважних невдачах у конґресі федеральний адміністрації вдалося цими днями добитись ухвалення в палаті послів свого проекту про допомогу.

Є це подія першої ваги передовсім для тих, що відчувають на собі користі проекту, якщо він остаточно стане законом, а саме безробітні.

Ухвала палати послів є великою перемогою для адміністрації, бо проект задумує видати на допомогу для безробітних півтретя біліона долярів безпосередньо, а посередньо ще додаткових 500 міліонів. Перемога тим більша, що за проект заявилися 329 конґресменів, а проти — всього 70. Можна сказати, що від відкриття цеї сесії конґресу вперше члени Демократичної Партії голосували здисципліновано за уряд, що вийшов з тої партії. Виглядає, немовби перший раз у конґресі перемога була по боці Рузвелтових поступових демократів, а не по боці реакціонерів.

Чому приписати цей будьщобудь наглий поворот у конґресі? Добре поінформовані спостерігачі кажуть, що поворот настроїв у конґресі є тільки відбиттям повороту настроїв по всьому краю. Перший натяк на змінені настрої дістали конґресмени минулого тижня, коли подавши голоси проти пропонованого урядом проекту про реорґанізацію урядових бюр, опісля переконалися, що протести проти приняття цього проекту, котрі заставили цих конґресменів голосувати проти проекту, були шахровані ворогами президента й уряду. Показалося саме, що потвердження конґресменів про одержання протестаційних листів поверталися до конґресменів з почтовою дописною, що такого адресата або навіть такої адреси нема.

Що ці політикани, котрі голосували проти проекту Рузвелта, перечислилися щодо публичної опінії, показалося при правиборах в Індіяні, Алабамі, Савт Дакоті й Флориді, де за кожним разом виходили переможцями противники реакції. Правибори в Флориді показалися найзамітнішими, бо там Джим Фарлі піддержав реакційного демократа проти поступового демократа з фракції Рузвелта, бо перший обіцяв поперти Фарлія при кандидатурі на номінацію на уряд президента в 1940. році, а проте переможцем вийшов не Фарліїв реакціонер, але сторонник Рузвелта.

Але всі ці перемоги ще не остаточні. Проект про допомогу для безробітних і проект закону про години праці ще не стали законами і ще є багато виглядів, що ними не стануть, як їх виборці не попруть своїми відкликами до конґресменів і сенаторів. Обманства з фабрикацією протестів проти закону про реорґанізацію уряду показують, з одного боку, за які засоби хапається реакція, а з другого боку, що виборці можуть мати вплив на своїх представників, якщо вони дадуть їм відчути свої бажання.

ПАНЩИНА

(У 90-ліття її скасування).

(1)

День 15. травня це той день, у якому український нарід святкує память знесення панщини. Цього року припали вже 90-ті роковини знесення панщини.

Наші і найстарші селяни вже й не знають докладно, що це таке була панщина. Скажуть хіба, що це був такий порядок, що хлоп мусів робити на пана. Воно і справді так було, та робота на панськім полі була лиш одним проявом панщинного порядку.

Основою панщинного порядку було те, що **закон признавав нерівність між людьми.** Одні були повноправними, панами, а решта неповноправними. До участи в соймах були допущені лише повноправні, себто шляхта та вище духовенство. Міщани, купці, жиди не мали доступу до сойму. Міщани крім того мали менші права ніж шляхта. Правда, міщани панщини не робили, та з винятком кількох більших „вільних" міст мусіли платити крім державного податку домовий, чинш панам, дідичам. Себто пани були власниками не лише селян, а почасті і міщан; мали право жадати від них частини їх праці. Ще більше обмежені права мали жиди. Правда, вони панщини не робили, лише платили чинш, а в додатку тому, що були жидами, мусіли платити окремий податок, т. зв. свічкове, визначуване відповідно до того, скільки жид свічок світить у шабас. Крім того жиди не могли ходити до вищих шкіл, бути офіцирами у війську. Та жиди вміли обходити деякі з тих законів, жили по селах, хоч законом було їм це заборонене, держали корчми, хоч це було їм виразно заборонене. Вони робили це з відома панів-шляхтичів, які здавен-давна, ще в старій Польщі, привикли були не рушитися ні кроку без жида. Колиж панщину скасовано в 1848 р., вони зуміли використати закони, а поносили далеко менші тягарі ніж християни.

Ввесь тягар суспільної нерівности спадав на селян. Під Австрією селянам стало трохи лекше ніж було під Польщею. Селянин не був уже панською власністю, селянська земля не була вже панською власністю, а всеж селянські права були малощо більші від прав робучої худоби. Бо хто держить худобу, мусить дати їй їсти і якутаку стайню, бо інакше худоба пропаде і буде його втрата. Без панського дозволу селянин не міг ні продати ні заміняти землі, не міг женитися без його дозволу. Селянська праця була безплатна; це був панський капітал. Селянин був обовязаний робити панщину, хоч самі пани вже позабували, за що він робить. Одні казали, що за той ґрунт, другі, що за оборону, яку колись пани давали селянинові від татар і всяких грабіжників, вкінці інші казали, що так Бог дав, що так з віку правіку установлено.

Крім роботи пани брали ще від селянина державні податки, а для себе ріжні данини: кури, яйця, мітки, мід, хміль і ін. Крім того пани повидумували інші данини: посилали господарів з кіньми безплатно і на їх власний кошт у далеку дорогу з панським добром, гнали на роботу навіть у неділі та свята. Пани, які мали свої горальні, приділювали селянам горівку; річно мусів селянин узяти й випити стільки то й стільки кварт чи ґарців і, самособою, заплатити чи відробити.

Селянин не мав права самовільно переходити з місця на місце, був привязаний до ріллі. Коли йому було дуже вже зле в пана, він нераз утікав, та тоді тратив свій ґрунт і хату, ставав прошаком, волоцюгою, опришком. Без панського дозволу селянин не міг посилати дітей до школи. Взагалі пани не любили письменних панщинників, а таких, що десь навчилися читати й писати від дяка, старалися віддавати чимскорше до війська. А в війську служба тревала 20 літ, пізніше 12! Себто хто раз пішов до війська, ще й у чужі краї, то вже рідко коли вернувсь у рідне село. Лише пан сам мав право давати селянських дітей до ремесла, щоби потім мати з них власних, безплатних ремісників. Селянська дитина могла йти до вищої школи лише тоді, коли пан посвідчив на письмі, що звільняє її від панщини. Та бувало нераз таке, що селянський син чимсь „провинився", не сподобався панові; пан відбирав його тоді з вищих шкіл і гнав на панщину, опісля віддавав до війська.

Селянський ґрунт згідно з австрійськими законами не був панською власністю. Пан не міг його самовільно відібрати селянинові, дарувати комусь або прилучити до свого. Татой ґрунт не був і селянський у цьому значінні, як це ми нині розуміємо. Селянин мав на ґрунті жити, відроблювати за нього панщину, давати данини, платити урядовий податок, т. зв. урбарію, одначе не міг того ґрунту ні продати, ні дарувати, ні своїм дітям тестаментом переказати, ні поділити. На все те треба було панського дозволу. Селянин не міг на свій ґрунт затягнути позички, не міг його поправити. Себто селянин був наче худобою, що пасеться на ґрунті, одначе не може сказати, що це її ґрунт. Коли який селянин утік від пана з жінкою і дітьми, то полишений ним ґрунт звався пусткою. Пан не мав права тієї пустки прилучати до свого ґрунту, лише був обовязаний посадити там якогось іншого селянина. Цісарські закони дуже гостро заборонили, щоб обшар селянських ґрунтів, т. зв. рустикальних, не зменшувався, а обшар панських, т. зв. домінікальних, не збільшувався коштом селянських. А всеж дуже багато таких пусток пани таки поприлучували до своїх ґрунтів, позасаджували лісом або позаорювали.

Пан мав над селянином право суду, нагляду й опіки. Він виконував супроти селянина все те, що нині виконують староства, повітові ради, повітові суди та нижчі податкові уряди. Крім того мав пан над селянами т. зв. вітцівське право або патрімоніяльне, себто **міг карти селянина буками, а ніякий закон не обмежував розміру тієї кари.**

(Далі буде).

Таксамо як і Белу Кун. Тепер черга на Димітрова.

Партійний апарат, потім урядовий апарат, потім армія, потім Комінтерн і Політбюро, — всі ті підпори сталінського „трону" показуються одна по одній непевні і хиткі. В кожній з тих установ, що мають служити базою диктатури, відкривають „зраду" чи „змову". Показується, що хутко диктатор просто не матиме довкола себе фізично нікого, кому міг би довіряти. Кажуть, що навіть його палатна сторожа міняється що дня...

Такий стан річей тревати довго, в нескінченість, не може. І тому чужина вважно приглядається до подій у СССР.

Уважно треба приглядатися до них і українській еміграції. Бо тут, у краю наша офіційна політична думка готова піти на таку політичну комбінацію, яка годиться зробити з України нове польське Манчуко, нову Етіопію.

„Діло" вже так як би стало органом УНР і безнастанно друкує енунціяції цього „уряду". А УНР це новий похід на Київ **разом з „братнім народом".** Так, як у 1920 році, лише з тою ріжницею, що тепер Польща вже навіть не криється, що прагне бачити в Україні — свою провінцію.

Українська заокеанська іміґрація повинна інформувати чужину в тім напрямі, що український нарід нікому не давав ніякої повновласти ставити Україну в тім ряді, в кім є Етіопія. Коли мова про Україну і СССР, то український нарід хоче відділитися від СССР, від якої там не будь Росії, але не на те, щоб стати провінцією якоїсь іншої держави: московської, польської чи німецької. Ось це треба мати завжди на увазі, коли хочемо поставитись критично до політики уенерівщини, скоропадщини чи галицької „угодовщини".

КІНЕЦЬ ДИКТАТОРА

Факти свідчать, що кінець Сталіна наближається. Подаємо їх, зібрані з добре поінформованої французької преси.

Отже насамперед нещастя трапилося з довіреною особою Сталіна: бувшим царським вахмістром, а тепер маршалом Буденним. Сам Буденний, щоби приподобатися диктаторові, післав на смерть одну по другій дві свої жінки. Запідозрів їх у „контрреволюції" і віддав до рук ҐПУ. Але це йому мало помогло і, як кажуть чутки, звізда його заходить...

Взагалі в армії сталінська рука лютує. З 80 членів Реввоєнсовету лишилися живими 15. Решта, 65, або в тюрмі або на тім світі. З 8/10 складу вищого офіцерства сталося те саме. Перечищено теж до половини всіх полковників. Над Москвою що ночі небо освічують прожекторами. Офіційно пояснюють, що це, мовляв, шукають „гітлерівських літаків". Але втаємничені оповідають інакше: оповідають, що, правда, шукають на небі літаків, але не гітлерівських, але таки совєтських з Білої Руси, де вибух бунт у военним летунстві. Спершу людність ставилася байдуже до взаємного пожирання себе совєтської верхівки. Але шал Сталіна занепокоїв навіть тих, що досі стояли збоку і не звертали уваги на „панські бійки". Також комуністична молодь виховувалася, або її виховували, на творах Бухарина, Зіновієва, а тепер їх проголошено ворогами народу. Молодь здезорієнтована і здеморалізована, а головно: занепокоєна.

Тіж старі большевики, які ще живуть, таксамо ненавидять Сталіна, як білі росіяни. В Політбюрі десять люда лишилися найвірніщі з вірних, самі підніжки Сталіна. І ось показалося, що „зрада" проникла і туди. Секретаря партії, Андреєва, недавно арештували. Ходять чутки, — і не є вони неймовірні — що за Андреєвом підуть Косьор, Мікоян, Чубар, Молотов і Ворошилов.

Улюбленою постаттю Комінтерну й улюбленцем Сталіна був голова Комінтерну, болгарин Димітров. Але ось і він, кажуть, у підозрінні. Його попередники, як шефи Комінтерну Зіновієв і Каменев, скінчили від куль чекістів.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Ми, нижче підписані головні урядники У. А. Союзу, отсим просимо всіх Урядників відділів в Клівленд, Огайо, і околиці прибути на ЗБОРИ, котрі відбудуться в СЕРЕДУ, ДНЯ 18. ТРАВНЯ ц. р., в Українськім Народнім Домі, 2255 — 14 тул., у год. 7. вечором. На зборах буде вибраний Комітет Відділів У. Н. Союзу і будуть переговорені інші важні справи, тому то всі Урядники, а спеціяльно Урядники відділів 15, 102, 108, 112, 251, 260, 291, 334, 336, 358 і 364 повинні явитися.

Омер Е. Малицький — Стефанія Палівода.

ГОРМОНИ РОСТИН

Останніми часами вчені оконечно вияснили ріжні тайни людського організму, з хвилиною, як відкрили маленьких „будівничих". Ті будівничі це тільця, звані гормонами. Гормони (назва ця походить від грецького слова й означає „побуджую") це хемічні сполуки, що їх витворюють, відповідно до їх функцій, ріжні внутрішньо виділюючі залози людського та звіринного організму.

Найбільше відомі це полові та розвоєві гормони. Сучасна хемія вміє вже штучно витворювати деякі гормони. Найбільше в цій царині прославився швайцарський учений Ружічка. Він перший у своїй лябораторії в Ціріху витворив жіночі полові гормони, що належать до ґрупи т. зв. „фолікулін".

Працювати над гормонами дуже тяжко, бо в організмі їх так мало, що тяжко їх хемічно „схопити". Крім того гормони вразливі на ріжні зовнішні чинники — як напр. атмосферичний кисень. Коли зійдуться з тим киснем безпосередньо, зовсім нищаться, або переміняються в інші хемічні сполуки, а тоді вже не мають прикмет гормонів.

Як лише вчені відкрили гормони у звіриннóму організмі, поставили собі питання: Чи ростини також мають гормони? Передівсім застановлялися над тим — як пояснити можна розвиток ростин, їх ступневий ріст.

Розвиток і звірят і ростин, зрештою подібно, як і деяких бактерій, основується на подїлі клітин (комірок). Клітина в означеній стадії свого розвитку ділиться на дві нові, а ті далі зчерги діляться і так спричинюють розмноження даної істоти. Ростинні комірки, завдяки індивідуальним мембранам (оболонкам, плівкам), що відділюють їх між собою, спеціяльно надаються до мікроскопійних обсервацій, щоб пізнати їх розвиток і теж у хвилині, коли поділ комірок уже закінчився. Зрештою обидва процеси: поділу та розросту клітин намагалися вже від довшого часу приписувати впливам хемічних субстанцій, що діляться на дві ґрупи: а) хемічні спонуки (подразнення), що беруть участь при клітинним поділі, і б) спонуки, що спричинюють їх розріст.

У першім випадку багато заслужився бельгійський біольоґ Вільдієрс, який вже в 1901 р. виказав ясно, що при клітинному поділі велику ролю відграє хемічна субстанція, якої він тоді, щоправда, не зміг ще відповідно зобразити, а назвав її „біос" (життя).

Це відкриття дало початок дальшим працям, одначе вони тоді не були успішні, а небаром призабули Вільдієрсів біос. Щойно за останніх 10 літ завдяки досвідам університетів у Торонті та в Утрехті (Голяндія) доказано, що є щонайменше чотири роди „біосів", які при поділі клітин відграють ролю ростинних гормонів.

Біос І. відкрила Една Іскот, а належить він до ґрупи алькоголів. Є головно в листках чаю та в деяких екстрактах пивного дріжджа.

Біос ІІ., т. зв. біотину, відкрили два голяндські вчені, Кеґль і Теніс, у клітинах пивного дріжджа. Ця субстанція дуже активна, а зрештою вона є майже в кожній ростині, одначе в таких малих скількостях, що напр., щоб одержати 1 один грам, треба переробити 72000 фунтів дріжджа. Обчислювали, що 400,000 літрів споживних плинів мають у собі приблизно один міліграм біотини. Тому добувати її майже таксамо тяжко як рад, де треба зужити тисячі тон радової бленди (мінералу), щоб одержати грам раду. Ціна біотини майже дорівнює ціні раду, тому досі не пристосовують її у медицині.

Біос ІІІ. це один із складників вітаміна, а біос IV. відкрив у 1934 р. професор Леч-Мілер із Торонта. Є він у помірах, та ще дуже мало вспіли досліди його.

Всі ті чотири біоси впливають на ростинні клітини як спонуки (подразнення), що звлекшують їх поділ.

Що торкається другої ґрупи хемічних спонук, які відграють важну ролю при розрості ростинних комірок, то головно голяндські вчені Вент і його син, Кеґль і Ван Гесельт прислужилися досвідами у цій ділянці.

Всі ті досвіди основуються на обсервації молодої клітинки вівса. Коли обтяти, напр., вершок шапочки, що накриває перший листок вівса, то ріст ростинки відразу спиняється. Колиж назад заложити обтятий вершечок на його давнє місце, ростинка знову починає розвиватися. Колиж поміж ростинкою й обтятим вершечком помістити тонесеньку верству міки або цинового паперу, то її розвиток також спиняється. Це доказує, що складники, які спричинюють ріст ростинки, є саме у цьому вершечку охоронної шапочки і коли ті складники не всилі підкріпити тканок ростинки, правильний прирост ростинки спараліжований.

Явища ті справдили ще інші цікавим досвідом, який остаточно доказав, що існують розростові хемічні спонуки.

А саме негайно після того, як відірвали вершок першого листка, поклали його на желятиновій плитці, яка — як відомо — втягає в себе всякі плинні складники. Потім, по якімсь часі цю плитку помістили на місці обтятого вершка та ствердили, що ростинка знову починає правильно розвиватися.

Досвід цей доказує, що хемічні спонуки, які спричинюють прирiст, втягнула всеbe желятинова плитка, а ця плитка, поміщена на місці вершка, віддає назад ростинні складники, які була втягнула в себе, і так уможливлює ростинці життя. Рівночасно цей досвід дає нам доказ, як дуже-дуже мало хемікалій потребує ростина для свого розвитку.

Цю скількість, або активність можна означити при помочі тої самої желятинової плитки, коли помістимо її лише по одному боці біля ростини, де відтято вершок. Цей бік спеціяльно розвивається і відхиляється в сторону. Величина відхилу дає зрозуміти із ним відповідний кут, який відповідає активності хемікалій, що є в плитці. Одиницею тієї активности, званої „одиницею вівса" вважають найменшу скільність тієї хемічної спонуки, що є конечна, щоб відхилити частинку, яка розвивається, на 10 ступнів від її била. Всі ті активні складники при розвитку ростин одержали назву „авксин" (грецьке слово), що значить „прирiст".

Професор Кеґль запримітив перший, що джерелом тих „авксин" є передівсім сеч. Із нього він виділив дві авксини, звані „а" і „б", а їх надзвичайно сильна активність виносить аж 500 міліярдів „одиниць вівса" на 1 грам, або іншими словами, щоб одержати відхилення 10 ступнів надрізаної ростинки, вистане одна пятьдесятьміліонова частина міліграма тієї субстанції.

Авксини „а" і „б" це органічні кваси, сьогодні вже доволі відомі завдяки мікроскопії. Ті тільця в природі стрічаємо в дуже розрідженому стані.

Крім тих двох авксин є ще в сечі третя сполука звана „гетеро-авксиною". Квас цей створили вже і штучно у лябораторіях. Вчені кажуть, що він спричинює рух листя та відграє важну ролю при рості коріння ростини.

Це, що всеці є ті три складники, поясняє, що вже від найдавніших часів уживали його як штучного погною для виснаженої землі. Вчені здогадуються, що вже, в найближчій будучині можна буде при помочі тих ростинних „гормонів" виплекати ріжні ростинні тканки, так як тепер фізіольоґія та медицина витворюють штучно ріжні клітини звіринного організму.

З ДНЯ

ВИТРЕВАЛІСТЬ.

Кажуть, що англійці це дуже терпеливі і витревалі люди. Але також американські квейкери є дуже терпеливі й витревалі. Раз стрінулися на одній вузькій і довгій кладці квейкер з англійцем і оба не хотіли вступитися собі з дороги. Оба вони посідали на кладку і преспокійно почали вдивлятись у воду. По якімсь часі англієць добув недільне число „Таймсу" і почав картку за карткою пильно перечитувати. Він не проминав нічого і видно було, що він рішений у той спосіб прочитати цілу газету. Коли він так читав зо дві години і прочитав уже третину газети, квейкер до нього заговорив: „Як скінчите, то дасьте мені". Це вже було забагато навіть для англіця. Він з досадою кинув газету у воду і вернувся назад на беріг, щоб уступитися квейкрові з дороги.

ПЕРЕМАГАЄ ВИТРЕВАЛІСТЬ.

Так усюди на світі: перемагає витревалість. Розум — це, безперечно, також дуже добра річ, коли він є. Бо розум рішає про вибір правильного шляху та про способи осягнення ціли. Але фактично це витревалість рішає, чи чоловік дійде по тім шляху до ціли, чи може з половини дороги заверне. Що варт розум, коли чоловік не має витревалости? Що варт якийсь добрий плян, добра гадка, коли чоловік побавиться тою гадкою, навіть розпічне переводити її в життя, але згодом знеохотиться і кине її? А на її місце зачне переводити якусь іншу гадку, інший плян. Далі зробить те саме з другим пляном, третім...

Розум без витревалости нічого не варт, таксамо, як витревалість без розуму. Чоловік головою муру не пробє, навіть коли голова повна розуму. Та, з другого боку, він не проббе того муру навіть сильним джаґаном або молотом, коли в нього нема витревалости. Розумні річи на світі повстають зо сполуки розуму і витревалости,

ТЕ САМЕ З НАРОДАМИ.

Так як одиниці — цілі народи нераз знеохочуються і кидають свій плян по середині дороги. Через те вони не всилі нічого доконати. Нарід, який запалиться до чогось, а не має достаточної витревалости докінчити діло, все вийде у змаганнях з іншими народами переможеним. Моральні сили, до яких належить витревалість, у змаганнях народів грають дуже важну ролю. Тому у війні все одна сторона старається здеморалізувати другу. В тій ціли противники взаємно насилають собі ріжного роду пропаґанду, в якій стараються переконати противну сторону, що вона війну програла, що шкода жертв, що ті жертви вона складає не за свої інтереси, тільки за інтереси якихось одиниць і т. п. Часто також один противник старається розслабити другого противника обіцянками.

Легковірний і невитревалий нарід дасться спокусити такими обіцянками і дасться переконати такими затроєними арґументами. А з хвилею, як він повірить у це, стає на шлях, що веде до упадку.

ПРИКЛАД З ЕСПАНІЇ.

Те, що діється в Еспанії, це дуже сумна річ: свої люди стріляють і мордують своїх людей; також розвалюють міста і нищать цінні памятки своєї старої культури. Та всетаки треба подивляти еспанців за їх витревалість. Те, що одна і друга сторона так довго борються і так завзято ставлять чоло противній стороні, є доказом, що обі сторони мусять сильно вірити в свою ідею. Ця віра скріпляє їх витревалість. Бо треба зазначити, що у тій війні обі сторони воюють не тільки зброєю, але й пропаґандою. Обі вживають радія та розкидають літаками летючки, в яких стараються здеморалізувати ряди противника. А проте ті ряди відпорні на ту деморалізацію! Видно, обі сторони добре знають, чого хочуть; і за те, чого хочуть, вони готові принести найбільшу жертву.

ЯК СТОЇТЬ СПРАВА З НАШИМИ ХОТІННЯМИ?

Мимоволі виринає питання: Як стоїть справа з нашими хотіннями? Чи серед наших найширших мас є вже такі спільні ідеї, спільні бажання, за які наші маси готові боротись до загину й готові зложити все в жертву? Безперечно, що так. Наші маси все були витревалі в тих справах, в яких вони добре визнавались та які вони прагнули здобути. Нині наші маси добре розуміють, що то значить своя держава, і вони прагнуть її цілим серцем. Нині у Великій Україні всі українські суспільні шари, всіх політичних переконань, злилися в один протисоветський табор. На західньо-українських землях діє революційний рух, але треба пильно слідкувати за тим, щоб його не викривала яка опортуністична струя з середини. Борються також наші українці під румунським чоботом; ставлять у геройський спосіб ворогам чоло наші брати-закарпатці.

Є запал на всіх ділянках, на всіх займанщинах. Та в тому запалі треба виявити найбільшу витревалість і розум. Бо ще раз треба повторити: великі діла виростають з комбінації розуму і витревалости.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Помянули М. Грушевського в університеті.

Заходом Українського Курсу в Колюмбійськім університеті влаштовано в пятницю, 6. травня, літературний вечір, присвячений памяті українського історика Михайла Грушевського. Запрошення вислано до американських учительок і вчителів з каледжів, як також до деяких професорів згаданого університету. Запрошення вислали професори Словянського Відділу при тім університеті: К. А. Менінґ і А. П. Колмен.

На той вечір прибуло поважне число запрошених американських гостей. Вони становили більшість публики, що виповнила вщерть салю „Philosophy Hall". Д-р А. Колмен представив учня Українського Курсу, п. Івана Коцюбинського (Косбин), котрий представив програму. Проф. д-р К. Менінґ висловив радість, що бачить так багато американських учительок і вчителів, що матимуть змогу дізнатись про одну із словянських націй, себто про українську, і то з чисто культурного й наукового боку. Ред. Степан Шумейко виголосив виклад про наукову і письменницьку діяльність покійного проф. Михайла Грушевського, змалювавши притім і ті політичні відносини, які існували на українських землях перед світовою війною і по ній, коли М. Грушевський став головою Центральної Ради, а далі, коли повернувся з іміграції в Україну під Советами, де й передчасно помер, переслідуваний большевиками.

Потім були виступи мішаного ансамблю Українського Молодечого Хору з Ню Йорку і Ню Джерзі під управою п. Степана Марусевича. Опісля був показ української народньої ноші. Дівчата виступили в оригінальних українських строях. Пояснювала ці строї панна Марійка Боднар. По тім були народні українські танці, виконані українськими танцюристами з Ню Йорку. Треба додати, що це була та сама молодь, що танцювала, співала і виступала при показі народньої ноші. При кінці забирали ще слово обидва вище згадані професори, а кінцеве слово д-ра А. Колмена було виголошене доброю українською мовою. Вечір випав дуже симпатично. Як референта так і виконавців дальшої програми публика щиро оплескувала. По програмі, хоч пора була пізна, багато американців не розходились, а розпитувались про ріжні українські справи, Україну і її змагання.

—o—

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Свячене при укр. прав. церкві.

Дня 1-го травня ц. р. заходами української православної церкви відбулося в нашій громаді спільне свячене в присутності о. д-ра В. Клодницького.

Саля Укр. Нар. Дому була заповнена, бо прибуло на це свято поважне число гостей. Був веселий настрій і тому це свято було дійсно приємне не тільки для своїх, але й для чужих, котрі не могли натішитись українськими гагілками.

Програма свята була досить цікава і займаюча. Були промови, які вводили веселий настрій. Між промовами місцевий хор ім. О. Кошиця відспівав гарно кілька пісень.

При кінці свята П. Борис візвав присутніх зложити жертви на український павільон, на що гості охотно відгукнулись і зложили $42.80. Збіркою занялись: о. д-р Клодницький і Ю. Бойко. Зібрані гроші передано місцевому центральному комітетові, котрий вислав їх до Комітету Укр. Світової Вистави.

Зложили по $2: П. Борис, А. Польовий; по $1: о. д-р В. Клодницький, Й. Буката, Ю. Оленчук, П. Хандога, М. Мельник, А. Пасічник, Т. Мартиняк, Станько, А. Ковальський, П. Харів, П. Пастушин, І. Корело, Т. Харів, М. Польовий, В. Челяк, К. Гриник, А. Басараб, А. Мороз, М. Панас, М. Бам, А. Білинський, І. Пукас, Г. Баглай, Н. Сеник, Д. Лаба, Камінська, М. Коцінський, О. Драганчук, М. Гринчишин, Д. Павлишин, А. Романів, Ю. Бойко; дрібними $6.80. Разом $42.80.

Центральний Комітет.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Реферат професора О. Грановського.

Заходом Окружної Управи ОДВУ в Ню Йорку проф. Мінесотського університету, д-р Олександер Неприцький-Грановський, голова Центральної Управи ОДВУ, виголосив у неділю, 1-го травня пополудні, в салі Українського Народнього Дому публичний доклад на тему: „Україна на тлі сучасних подій".

Мирон Леськів, голова Окружної Управи ОДВУ в Ню Йорку, представив зібраним промовця. Секретарював В. Різник.

Проф. Грановський почав свій доклад прикладом з природи. Все життя на землі підлягає природнім законам і хто добре розуміє природу, той краще буде розуміти й себе. Погляньмо на звичайну моркву в городі. Коли вона має своє потрібне їй місце так, що хабаззя не заслонює їй сонця й не витягає з землі потрібних для неї соків, то така морква буде велика й сочиста. Та коли хабаззя заслонить їй сонце й буде витягати соки, то така морква буде миршава й може навіть занидіти. Подібно є з людиною, подібно є й з народами. Наші вороги — це те хабаззя, що силою вліззло на нашу територію й відбирає нам сонце-школу, народні інституції, українські орґанізації, релігію й економію, щоб нас винародовити. Та ми маємо кров. Ці, тисячилітні надбання української культури, що охоронили нашу націю від загибелі впродовж тисячеліть, вони й тепер нас охоронять.

Дальше проф. Грановський подав короткий перегляд світових подій. Всі народи освідомлюють себе на тих природніх законах захисту життя. Та тепер хід подій дуже швидкий, бо наука своїми винаходами приспішила їх. Кажуть, що тепер іде боротьба між фашизмом і демократіями. Чи так є, чи ні, це не важне, але боротьба йде. Комунізм та його симпатики стало тратять скрізь. Москва показалася заслабою, щоб протиставитися Японії на Далекому Сході. Це саме в Еспанії, це саме в Франції. В Америці ще недавно славославлено комунізм, а тепер уже ні. Такий советофільський журнал, як „Меркури", у травні містить статті про комунізм, а треба знати, що його редактор це знаний ліберал. Діється це тому, що комунізм є штучний, бо не обґрунтований на інтересах нації, на цім природнім законі, але покладається на економічний добробут людства. Та це вже очевидний фальш, бо дорожнеча в Росії велика, більша ніж у, капіталістичних країнах. Там замісць добробуту населення є февдальне рабство й визиск народів, населення гине з голоду, а товариші комісарі їдять кавяр, і стріляють своїх товаришів, що протестують. Та навіть комуністи стоять за природнє право російської нації й вони є російськими націоналістами й нищать інші нації. Тому перед нами, й головно перед тими нечисленними українськими комуністами, стоїть питання: Чи нам іти в обороні російського націоналізму, чи нашого?

Треба вже раз зрозуміти, що ніхто не дасть українцям волі, тільки українці самі її собі здобудуть. Тепер пора підняття, сталення волі, бо в теперішніх часах ми маємо багато виглядів на виграну. Багато держав цікавляться Україною, але нам нема чого покладатися на них, бо вони це роблять у своїх інтересах. Не треба покладатися на сусідні держави, бо історія вчить нас, що сусіди хочуть тільки експльоатувати Україну й знищити її. Ми мусимо все покладатися на власні сили народу, будувати їх, щоб вони були непоборні й щоб ними подолати ворогів. Не вірмо дефітистам, що кажуть, що ми розбиті й нічого не маємо. Ми сильні, бо одна третина польської армії це українці, а найкращі військові частини в Росії це також українці. Люди там тільки чекають на цей Великий День. Тому не пора поборювати себе самих, бо це роблять вороги. Не пора нам тепер ділитися на партії, бо ми маємо одну ціль і треба нам усім прямувати до неї.

Також треба нам знати, що в інтересі Англії, Італії, Німеччини й інших великих держав потрібно незалежної України, бо комунізм це загроза для цілого світу.

Багато зпоміж нас боїться війни. Але ми мусимо знати, що мир прийде через війну. Правда, війна є руйнуюча. Але погляньмо на Східні Українські Землі, чи там не згинуло з голоду близько сім міліонів людей? А колиб так цих сім міліонів упали в бою, то ми малиб державу. Треба силі протиставити силу.

Як це зробити?

Наперед треба, щоб кожен з нас поставив собі самому таке питання: Що я роблю, щоб помогти визволенню української нації в цей великий момент? І коли переконаємося, що ми нічого не робимо, чи робимо дуже мало, то стараймося робити, що тільки можливе для нас. Треба консолідувати свої сили й спільно йти в обороні нації. Треба будувати характери й єднати всіх, що стоять за одну ідею. Треба виховувати дисципліну, але вона має виходити з душі й зрозуміння потреби, а не згори. Треба старатися, щоб толерантність у націоналістичних рядах була високо розвинена. Треба творити, а не валити, й полишити особисті справи на боці. Ми любуємося в дрібних наклепах, коли нам хтось не подобається. У нас не повинно цього бути. Коли провід не добрий, то поправити його, але не валити. Далі, треба нам активізувати визволення України, щоб українська іміграція допомагала нашим змаганням морально й щедрою жертвою. Всюди маємо говорити в обороні нашого народу, забутого Богом і людьми. Будемо злими американськими громадянами, коли не будемо дбати за ті самі права для наших земляків у краю, які ми маємо тут. Наша молодь має нагоду збагачувати себе знанням, зрозуміти й захопитися потребами української нації й старатися виховувати публичну американську опінію, щоб ми могли дістати тут таку саму поміч, як дістає Еспанія і як діставали інші нації. Україні треба журналістів, політиків, дипльоматів і ріжних спеціялістів техніків. Тут широке поле до попису для нашої молоді. Чомуб не створити спеціяльного фонду на стипендії для молоді, що хотілаб служити українській справі? Наше жіноцтво, зорґанізоване в Червоний Хрест ОДВУ, повинно стати цитаделею українства в першу чергу між своїми дітьми. Червоний Хрест повинен дати поміч політичним вязням, політичним вигнанцям, а навіть післати одіж чи якусь допомогу бідним українцям у краю. Всім нам треба завзято боротися за українську самостійну державу для добра й майбутнього розвитку української нації!

М. Леськів подякував проф. Грановському за такий цінний реферат. Вірить, що присутні підуть тим шляхом, котрий вказав нам прелеґент.

Переведено збірку, а потім були запити, на які прелеґент давав вичерпні й вдоволячі відповіді.

В. Різник.

—o—

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Концерт наших артистів.

Заходом обєднаних орґанізацій, товариств, братств, сестрицтв та політичних клюбів відбувся в нас 9-го квітня ц. р. величавий концерт, на якому виступали наші артисти зо старого краю: співачка п. Марія Сокіл і композитор п. А. Рудницький. Концерт відбувся в салі при 212 Президент вулиці. Ціна наша громада очікувала цього дня, щоби побачити наших дорогих гостей. Прийшла хвиля відкриття концерту. В імені комітету привитав дорогих гостей п. В. Микитин. Коли наші артисти зявилися на сцені, то оплескам не було кінця. Пісні пані Марії Сокіл захопили цілковито слухачів. Кожну точку приявні винагороджували сильними оплесками. Так перейшла перша часть програми.

В другій части пані Марія Сокіл виступала з піснями оперової арії. Тут вже нема слів висказати все те, що приявні на салі бачили. Яку радість відчували вони в своїх серцях, це можна пізнати було по їхніх очах. Це засвідчили громові оплески. Опісля наступила промова п. А. Рудницького, яку приявні вислухали з великим зацікавленням. По цій промові забрав слово о. В. Дяків, парох укр. прав. церкви. В коротких, але від серця щирих словах представив положення нашого народу в старім краю. По цім наступила збірка на Лічницю, яку перевів о. В. Дяків.

Зложили по $10: Т-во ім. Тараса Шевченка, від. 42 У. Н. С. в Пасейк, Н. Дж.; Т-во Запорозька Січ, від. 100 У. Р. С. в Пасейк; Т-во ім. Тараса Шевченка, від. 64 У. Н. С. в Патерсон, Н. Дж.; Клюб Укр. Молодіжи в Патерсон; Укр. Червоний Хрест, від. 6-тий О. Д. В. У. в Пасейк; Відділ 58 Провидіння в Пасейк; Клюб св. Николая в Пасейк і Clifton Bakery Co., Clifton, N. J.; укр. католицька церква $9.29; по $5: укр. православна церква, Українська Січ, від. 182 У. Н. С. з Кліфтон, Н. Дж.; Т-во ім. Івана Франка, від. 97 У. Н. С.; Братство св. Николая в Пасейк; Сестрицтво серця Ісуса; Сестрицтво св. Варвари; Відділ 34-тий О.Д.В.У.; Укр. Н. Дім, Пасейк; П. Капелюх, П. Рибенський, Е. Ковальський, О. Гук і гром. Беднарчук; по $3: гром. Бущак; по $2: о. В. Дяків, П. Криловський, Д. Фінканин, гром. Матвіяс, О. Комар, П. Яциняк, М. Бакуменко, Ф. Гулька, М. Ганьошин, І. Гук, І. Федчишин, В. Микитин, П. Борис, А. Тиравська; по $1: В. Лелет, Т. Скоробогатий, В. Бродський, В. Сметана, С. Маїк, В. Балагурак, П. Головачук, Вол. Пеленський, П. Микула, П. Борух, М. Попрlич, В. Юсипчук, М Кинайлюк, М. Зелінський, С. Долинський, Серг. Винярський, О. Кинайлюк, О. Зубар, М. Маїк, О. Андрієвич, Мечник, І. Непик, А. Редьква, Ю. Стех, П. Качур, А. Дирій, М. Долішний, М. Коган, М. Кость, Яськів, Л. Сливка, М. Луців, І. Живіцький, М. Наконечна, Гр. Яремків, Г. Савків, Марія Голубко, Й. Войціховський, І. Шафран, Н. Скула, О. Данилюк, Процович, Т. Петрина, П. Гайда, О. Куйбіда, К. Пеленська, Марія Маїк, Макійчак, Березівський, К. Сендецька, Яциняк, М. Кос, Мишан, Михалик, О. Похмурська і О. Семенович.

Разом з добровільних жертв $267.04; із вступу прийшло $87.65. Разом $354.69. Розходу було $40.81. Чистий дохід на Лічницю $313.88.

Виплачено на руки п. А. Рудницького $87.65. Переслано до Обєднання $226.23. Колиб хтонебудь з жертводавців був пропущений в цім списі, то прошу зголоситись до секретаря.

За концертовий кіомітет: **Василь Юсипчук, Іван Живіцький**, секр.

ЧЕСЬКИЙ „ФІРЕР".

Конрад Генляйн, провідник судетських німців у Чехословаччині, підчас промови. Він домагається створення націстичної держави для німців у Чехії.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РАРІТАН, Н. ДЖ. Місячні збори Братства св. Михаїла, від. 332, відбудуться в неділю, 22. травня, в год. 12:30 пополудні, в Українськім Домі. — П. Причка, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Бр. св. Юрія, від. 239, відбудуться в суботу, 21. травня ц. р., в год. 8. ввечір. Тому, що є багато справ до полагодження, приявність усіх членів обовязкова. — Уряд.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372, відбудуться в пятницю, 20. травня, в годині 8. вечором. Просимо всіх членів прийти на час. — В. Ярема, предс.; В. Реновець, кас.; Д. Семенюк, секр.

ПРОТОКОЛ

З РІЧНИХ НАРАД ВИКОННОГО КОМІТЕТУ ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

Наради відбулися в суботу, 18-го грудня 1937 р., в Джерзі Сити, Н. Дж., в домі під ч. 83 вул. Гренд.

(7)

Реферат Марії Боднар.

Пригадую собі слова пані Руузвелт підчас дискусії про положення і проблему молоді, влаштовану відомим часописом „Ню Йорк Геральд Трібюн”, де вона між іншим сказала: „Наради, на яких говорять про проблеми або положення молоді без приявности й участи тої молоді, нічого не варт і з таких нарад нічого доброго не може вийти”. По її промові цілий ряд молодих хлопців і дівчат подали свої думки про їх власні проблеми. У нас інакше, бо звичайно на таких нарадах про молодь нема нікого з молоді. Тому сьогодня це дійсно великий момент у нашій тутешній історії, бо не лише запрошено молодь на наради, але і запрошено її сказати отверто і правдиво її думки. Хочу тут підкреслити, що ідеї і пункти, котрі тут піднесу, не є якісь мої видумки, але є вислідом кількалітнього життя і студій серед молоді, з якою я говорила при всіляких нагодах, питалась її, обсервувала, слухала і записувала її думки та відношення до всіляких справ, і тепер їх тут представляю. Знаю, що будуть не лише зо старшого, але і з молодшого покоління, котрі не годитимуть з тими думками. Колиб я думала, що це засідання хоче чути лише гарні компліменти про старшу й молодшу ґенерацію, то я інакше цю справу представлялаб. Але думаю, що тут зібрані хочуть дійсно дійти до порозуміння у справі молоді. Тому, якщо навіть деякі спостереження не будуть приємні для вуха, то треба памятати, що правда в очі коле, але коли доколе до того, що будемо дивитися на наші проблеми отверто і справедливо, то скорше дійдемо до розвязки наших проблем.

Тому, що п. Ревюк у своїй промові підніс питання, які вимагають точнішої відповіди й обговорювання, ніж те, що я тут приготовила, мушу трохи відійти від моєї приготовленої промови і відповісти на точки, котрі тут були піднесені. Сказано, що наші родичі, приїхавши до Америки без вишколення, без знання тутешньої мови, без освіти, в бідності, зробили більший поступ, ніж їх діти, котрі мали і вищі школи, котрі знають тутешню мову, котрі живуть серед свого елементу і з усіх сторін мають ліпшу нагоду до поступу. Признаю, що це правда. Але ми мусимо знайти причину цього. Думаю, що колиб наша молодь була у такім самім положенні, як їх родичі, то та молодь також зробила би більший поступ. Бо наші родичі були вільні люди! Вони не мали нікого, що їм розказував би, як і що вони повинні робити, як думати, як жити. Вони робили те, що вважали за добре; те, що їм було потрібне, будували; те, що вони любили робити, робили. Вони добували свій власний досвід з власної практики і самі за себе думали. А їх діти, — ми, молодь, — такої нагоди не маємо. Нам сказано, як ми маємо жити. Наше життя більше-менше приготовлено для нас ще з уродження. Нам сказано, що і коли маємо робити, як жити, що думати, які ми повинні мати почування і т. д. Звідки ми навчимося самі за себе думати? Правда, що молодь має більше вишколення і ліпші нагоди до поступу, але коли їй не дається нагоди вживати тої освіти, цього вишколення, то не вина молоді, коли вона не робить ніякого поступу.

Візьмім, наприклад, першу точку, котру п. Ревюк представив, себто роботу, так звані „джобс”. Чому наша молодь не думає про кваліфікації, коли шукає праці при українських установах, хоч вона знає, що такі кваліфікації мусить мати, коли голоситься по працю в американській фірмі? Чи не тому, що вона так вихована? Чи вона коли чує між родичами, або між старшими, з котрими стрінеться, що потрібно якихсь кваліфікацій при українській праці? Більше чує, що хтось повинен дістати роботу, бо йому належиться, бо він довго працював для „народньої справи”, або тому, що він є довголітній член, або подається інші того роду причини. Чи та молодь не бачить, як покликано некваліфіковані особи до праці або до провідництва, а інших, котрі мають більшу здібність, не покликано? Чи не тому молодь так думає, що наші родичі або провідники обіцяють їй всілякі гори, щоб тільки стала членами якоїсь орґанізації або зацікавилася народніми справами? Чомуж нам усе казали, що все для нас зроблене, все для нас готове, і ми не маємо нічого дальше робити, тільки вступити в кроки наших батьків? Чомуж не трактують нас як дорослу молодь, але як малих дітей? Родичі, правда, збудували великі орґанізації і зробили великий поступ, бо самі на це працювали; але звідки молодь має це зробити, коли вона з усіх сторін чує, що все для неї готове або зробиться? Як молодь може привчитися навіть тоді, як уже приступить до праці, коли таки далі інші для неї роблять і стережуть її, щоб якоїсь дурниці не стрілила? А я питаюся: що станеться страшне, коли вона стрілить дурницю? На другий раз ліпше буде знати, як робити, бо вже буде мати практику з власного досвіду.

А далі: Чи молодь учиться того, чого хоче? Чи працює при тій праці, котру любить? Чи не правда, що родичі все їй працю вибирають? Чи не правда, що багато родичів примушують своїх дітей учитися професії тому, що це вони так хочуть, бо то буде на „славу Україні” і тому, що могтимуть хвалитися, коли буде поміщена їх фотографія в часописах з дописом, що „ще одна українська сила придбана для української слави”? Може хтось мені скаже: Що спільне має те, що хтось є українець, з тим, яким він буде професіоналістом? Також треба родичам памятати, що людина, котра не любить праці або студій, ніколи не здобуде собі успіху в тій праці, не говорячи навіть нічого про те, що стається з нею психольоґічно, коли має те нещастя, що знайдеться в такім положенні.

А як молодь може „створити працю” (кріейт а джоб), коли ніколи не має нагоди про це думати? Скільки з наших хлопців мучаться студіями, щоб стати професіоналістами, хоч мають охоту і талант на те, щоб, бути механіками, та родичі не хочуть, щоб він був „простий механік”? Навпаки, є також такі діти, котрі мріють стати артистами, музикантами, професіоналістами, а родичі примушують їх працювати в фабриці, бо це приносить „скорі” гроші родичам. Або скільки з батьків хочуть, щоб сини робили при цій самій праці, що й вони, не думаючи, що син може має на думці щось інше?

Сказано, що молодь не читає. А чи старші читають? В скількох українських хатах знайдемо бібліотеки, або хочби малу поличку з книжками? Ба, навіть одну книжку? Скільки родичів купують книжки на дарунки своїм дітям або приятелям? А скільки забороняють дітям читати, бо, мовляв, то страта часу? Чи можна бачити наших родичів, щоб у трамваю або в дорозі мали з собою книжку, щоб читати, а не марнувати часу? В інших народів, коли святкують память великих письменників, уладжують книжкові вистави їх творів, купують ці книжки, читають їх, мають курси, про них дискутують. А ми? Ми підемо на концерт, влаштований у їх честь, заплатимо вступ, послухаємо співу, деклямацій і промов, і вже наш обовязок віддати честь Шевченкові, або Франкові, або комусь іншому, скінчений. Чи не була би більша честь, якби ми прочитали хоч одну сторінку творів тих письменників, котрих так вихвалюємо? В інших народів чуєте, що родичі деколи читають дітям, або діти читають родичам. Чи в нас так? Також обговорюють в домах книжки, котрі виходять. Чи ми так робимо? Отже звідки молодь має дістати охоту до читання? А навіть, коли молодь має шкільні книжки, котрі мусить мати, чи на них є місце? А коли кому з молоді треба купити якусь книжку до читання для школи, чи не обуриються родичі? Якби родичі більше цікавилися книжками, то і їх діти при них навчилисяб. Навіть є такі книжки, що перекладені з української англійською мовою. Чи не моглиб родичі і діти прочитати ту саму книжку, а потім її дискутувати? Бачу по українських крайових часописах, що там поміщують рецензії про славні американські книжки, котрі перекладено українською мовою. А чи знаємо ми, котрі тут живемо, про ті книжки і їх авторів? У нас в Америці найпопулярніша книжка це „Сонник”. Не знати, чи то так до читання, чи до шукання чисел на льотерію, на котру наші люди наївно викидають тисячі долярів.

(Дальше буде).

ЗО СПОРТУ.

Джан Вудроф, звісний зо своїх перемог у бігу на Олімпійських грищах, переміг на недавніх перегонах у бігу на пів милі в Філядельфії, де він представляв Питсбурську колеґію.

ВБИВСТВО.

У ріці Пасейк, недалеко від міста Нюарку, Ню Джерзі, знайдено тіло 23-літньої Софії Куят, обвантажене 60-фунтовими ланцюхами з трока. Поліція арештувала Едварда Голе, її бувшого любка, закидуючи йому вбивство. Поліція каже, що він признався.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

У Шікаґо, Іл., упокоївся у Бозі дня 3. травня, в годині 12:02

ІВАН ДАЦЬКІВ,

член Бр. св. О. Николая, відділу 106 У. Н. Союзу.

Родився дня 28. грудня 1888. Отже помер, проживши всього тільки 49. років. Покійний захорів на перестуду голови дня 18. грудня. Хорував і лічився яких 5 тижнів. Пішов назад до праці і працював усього 13 днів, відтак захорів на шлунок дня 2. лютого, положився до ліжка. Доктори лічили його вдома аж до дня 25. квітня, коли він був змушений піти до шпиталю на операцію боляка в шлунку. Дня 27. квітня був оперований у Юніверситі Госпітал. По операції прожив тільки 5 днів.

Покійний був першим членом при зорганізованні Бр. св. О. Николая. До У. Н. С. вступив 2. січня 1909 року. Був членом У. Н. С. 29 років. Покійний належав теж у Шікаґо до всіх народніх і політичних орґанізацій. Був завсіди щирим працівником і щирим жертводавцем. Останніх 8 років покійний був фінансовим секретарем Бр. св. О. Николая.

Похорон відбувся дня 6. травня з похоронного заведення Братів Оленців до церкви св. О. Николая, відтак на цвинтар св. О. Николая, Ґіґінс Ровд і Дісплей Н. Рівер.

Оставив вдовою жену Марію, 3 сини і одну дочку сиротами. Хай земля буде Йому пером!

Гаврил Дацьків, кас.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ЙОНКЕРС, Н. Й.

На Лічницю у Львові.

На концерті в Йонкерсі 3. квітня б. р. зложили свої жертви на Українську Лічницю у Львові: о. М. Кінаш $5; по $2: Марія Кінаш, д-р Л. Мишуга, І. Сияк; по $1: Катерина Вдовин, Текля Гарасимів, Стефанія Ковальчик, Ева Бохневич, Н. Чолій, М. Притула, Д. Зеньчак, Катер. Ціхонська, Катерина Сивик, Анна Чоловська, В. Мидзян, В. Мандзій, М. Кмец, І. Блажко, П. Квап, І. Васічко, Пелягія Чуправська, С. Мартинів, Пелягія Сіканець, С. Котелець, А. Пупчик, Марія Попович, Ельзі Гоґан, В. Мадараш, Т. Ґрубяк, Л. Ковальчик, В. Палиця, Д. Дулиба, Н. Гавриляк, М. Цап, Ганя Антошек, І. Обуханич, І. Дучинський, А. Теличка, Н. Лозюк, М. Фатюк, Е. Скальський, М. Ізеніцький, С. Всякий, В. Гелещак зо Стемфорд, С. Борис, С. Максимців, М. Максимець, Н. Антошек, А. Вовк з Йонкерс, С. Серединський, Р. Коцур, пані Пиндор, М. Петришин, А. Вовк з Гейстінґс, С. Радко, Н. Кендзярський, Н. Богдан, Н. Мазур, А. Серофин, Анна Івахів, А. Варний, Н. Скробала, М. Шутович, Текля Обух, Н. Васічко, М. Зеньчак, М. Дудишин, І. Нісевич, І. Югас, Марія Руснак, Н. Мазур; дрібними $29.89. Разом $107.89. Гроші вислано через „Обєднання”.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Народній Дім у Залізцях.

Комітет Допомоги Викупу Народнього Дому в Залізцях, повіт Зборів, що є зорганізований в Ню Йорку, зібрав $240.27. Ця сума призначена на викуплення Народнього Дому. Вище згадана сума це добровільні жертви членів, дохід з імпрез і коляда.

Жертви зложили: д-р А. Р. $10; по $5: П. Стахів, Г. Хоміцький, Й. Гороховський, В. Хоміцький, А. Карпович, А. Мишка, І. Хоміцький; К. Колінець $3; по $2: В. Дерех, А. Колявська, М. Тинецький, П. Піговиць, М. Березовський, К. Заплацінський, М. Гира, Г. Хоміцький, С. Хоміцький, Ф. Карп, А. Пасічник, Е. Дорош, О. Тенецький; по $1: Л. Пилипчук, Т. Зубик, Г. Рудакевич, А. Топорніцький, М. Карпович, І. Пивоварчук, Ф. Олійник; по 50 ц.: І. Возняк, М. Фесик. Разом $82.

Коляда в 1937 році: П. Стахів $2; по $1: А. Пасічник, О. Карп, М. Гороховський, А. Карпович, Г. Хоміцький, В. Дерех, Д. Олянюк, В. Роніш, М. Гира, М. Чихович, В. Хоміцький; по 50 ц.: Г. Рудакевич, В. Жураковський. Разом $14.

Коляда в 1938 році: С. Стефанів $2; по $1: Т. Мельник, А. Карпович, Г. Вуйків, О. Карп, В. Дерех, М. Гороховський; по 50 ц.: С. Дерех, В. Жураковський. Разом $9.

З балю 8. листопаду 1936 року чистого зиску $100.07.

З вечерка 29. січня 1938 року. На покриття коштів зложили свої жертви: П. Стахів, Г. Хоміцький, Г. Назаревич, Г. Хоміцький, Й. Кузинович, О. Матейко по $5; по $3: Г. Вуйків, П. Вуйків; А. Калявська $2.50; по $2: М. Бакуменко, А. Мишка, П. Піхович, Тинецька, М. Березовський, Д. Ґураль, Й. Місевич, С. Бурава, В. Жук, М. Хаміцька, Красевич, С. Ковальський, Ф. Карп, М. Гороховський, К. Осаковська; по $1: М. Перчишин, Кузіцька, Козаченко, Гоменицький, Бакуменко, П. Яциняк, С. Дерех, Міхарська, Г. Рудакевич, Бурава, Ґураль, Петрович, Ґурецька, К. Баліцька, Петрович, М. Бурава, Й. Валентинський, А. Місевич, М. Валентинський, А. Босаковський, Ґураль, Я. Валентинський, Квасніцька, А. Валентинський, Е. Адлер, Б. Бовтек, М. Гира, О. Карп; А. Баран $1.50. Разом $104. Розходів було $68.80. Лишилося чистого зиску $35.20.

З загально зібраної суми $240.27 вислано до краю $150. Осталося в касі $88.62.

Сподіваємося, що будемо так довго працювати, доки всі гроші за Народній Дім у Залізцях не будуть сплачені.

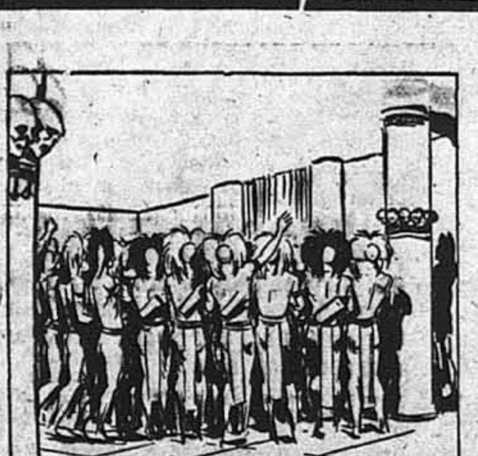
ЗА КОМІТЕТ:

Павло Стахів, голова;

Василь Хоміцький, секретар.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(155)

„Вбий її, вбий її!” — підхопила за Іденієм розюшена юрба, рада, що всетаки можна на кімсь піститися. Тарзан виразно чув ті слова, хоч він іще сам добре не знав, до кого вони відносяться. Та його серце слушно відчувало, що отсе ті дикуни роблять суд над його коханою дружиною. Він подався в напрямі юрби. Дикуни були такі заняті, що його не запримітили.

Недалеко за ним біг Бравн. Прибігши до юрби, вони піднялися на пальцях, щоби побачити, що діється далі, в глибині кімнати. Він побачив жахливий образ: два чорні сторожі брутально тягнули Джейн до трону Кавандаванди. А Кавандаванда, як тільки міг досягнути її рукою, запустив одну руку в її волосся, а другою добув з піхви ножа.

Тарзан, мов скажений, кинувся на юрбу, пробуючи її розсадити і дістатись до Джейн. Йому справді вдалося в першій хвилі повалити кількох дикунів, які навіть не зчулися, звідки прийшов напад. Та в тій же хвилі щось ударило його сильно по руці і йому випав револьвер. Окружений довкруги дикунами, він навіть не міг думати про те, щоб його підняти.

А далі дикуни пізнали, що він чужинець. Повстало велике збентеження, в якому деякі так налякались, що хотіли за всяку ціну видістатись надвір. Сполошена юрба взяла Тарзана в свої обороти. Повстав рик і вереск, немов від сполошеної череди худоби. Деякі кавуру повалились на землю, а інші ступали їм на черева та роздавлювали їх без пощади.